

***És que Déu fa diferències de sexe? Interrogació retòrica i argumentació
en un corpus de cartes al director amb motiu de la visita de Benet XVI a Barcelona (2010)***

En aquesta comunicació es presentaran les bases de la relació entre interrogació retòrica (IR) – entesa en els termes de Schmidt-Radefeldt (1977)–, argumentació i carta al director a partir de l’anàlisi de les IRs presents en un corpus de cartes al director escrites amb motiu de la visita de Benet XVI a Barcelona els dies 6 i 7 de novembre del 2010 i publicades a les edicions digitals dels diaris *El Punt Avui* i *El Periódico*. S’intentarà respondre les preguntes següents: (1) ¿fins a quin punt la IR és un instrument al servei de l’argumentació?, (2) ¿la IR és més apta per vehicular un punt de vista o bé per vehicular arguments de defensa de punt de vista? (3) ¿la IR està especialment vinculada amb algun dels esquemes argumentatius establerts per la teoria pragmatològica de l’argumentació (Van Eemeren i Grootendorst 1984, 1992, 2004)?, i (4) ¿quins lligams hi ha entre IR i fal·làcia?

1/ Què és una IR?

“questions are to be considered as requests for information, whereas rhetorical questions are intended to provide information”

(Schmidt-Radefeldt, 1977)

1.1/ Característiques de les IR prototípiques

- (a) discrepància entre la forma (interrogativa) i l’ús (assertiu)
- (b) canvi de polaritat entre la IR i l’assertió implicada
- (c) existència d’una resposta implícita i exclusiva (que exclou qualsevol altra alternativa)
- (d) compromís de l’emissor amb la resposta implícita

(Ilie, 1994)

1.2/ Tipus d’IR

- (1) afirmació de l’oposat:
Et vaig dir que escriure un article fos fàcil?
- (2) resposta a una pregunta prèvia:
pregunta: *Vols galetes?*
resposta: *És catòlic, el Papa?*
- (3) resposta específica (rellevant en funció del context)
Qui és l’encarregat aquí, de tota manera?
- (4) opinió equivocada
Amb qui et penses que estàs parlant?

(Lee-Goldman, 2006)

1.3/ Funcions de la IR

- (a) expressa una actitud proposicional del parlant: èmfasi, retret, indignació, protesta, insinuació, etc.
- (b) confirma/confronta creences i compromisos dels participants
- (c) confereix varietat al discurs

2/ Què és l'argumentació?

Activitat verbal destinada a convèncer algú de l'acceptabilitat d'un punt de vista per mitjà d'una o més proposicions que *justifiquen* la proposició expressada en el punt de vista.

Components: punt de vista (PDV) i argument(s) (ARG); sovint, fal·làcies.

3/ Com es relacionen IR i argumentació?

Vegeu (a) i (b) del punt 1.3.

4/ IR i gènere

Gèneres que a priori bloquegen l'ús d'IIRR: instruccions, lleis, manuals acadèmics.

Gèneres que a priori no bloquegen l'ús d'IIRR: anunci publicitari, debat parlamentari, carta al director.

5/ La carta al director

- S'emmarca en l'àmbit dels textos periodístics interpretatius (no informatius)
- Sol expressar:
 - (a) agraïment o reconeixement públic
 - (b) aclariment/rectificació/disculpa
 - (c) queixa/retret/denúncia

6/ El corpus

30 cartes al director publicades a les edicions digitals dels diaris *El Punt Avui* i *El Periódico* des del 10 d'octubre fins al 20 de novembre del 2010 escrites amb motiu de la visita de Benet XVI a Barcelona els dies 6 i 7 de novembre del 2010.

Les 30 cartes estan distribuïdes en tres subcorpus temàtics: dona (12), diners (9) i incomoditats (9). Hi ha IIRR en 12 cartes. Hi ha 20 IR en total. Hi ha més d'una IR (en alguns casos contigües) en 6 cartes.

6.1 IIRR que expressen el PDV

El Papa dirà quelcom d'important, en català?

(PDV: el Papa hauria de dir alguna cosa important en català)

ARG: els catalans paguem l'estada del Papa a Barcelona.

6.2 IIRR que expressen els ARG

6.2.1 Esquema argumentatiu simptomàtic

Per què excloure la dona?

Per què és tan mal vista l'homosexualitat?

PDV: el missatge que emet l'Església és obsolet en alguns aspectes.

6.2.2 Esquema argumentatiu analògic

¿No ha sortit mai ningú al carrer, al centre de la ciutat, i s'hi ha trobat una cursa, una fira... quelcom que no li ha permès fer el que acostumava?

PDV: és sorprenent que hi hagi tanta hostilitat cap als qui fan i pensen diferent.

6.3 IRR que expressen PDV i ARG

Pensen algun dia deixar de discriminar la dona permetent que aquesta arribi als òrgans de poder de l'Església?

6.4 IRR que expressen fal·làcies

Hipòtesi radical: tota IR és fal·laciosa, en la mesura que es pot considerar que viola la regla d'ús (Van Eemeren i Gootendrost, 1992). Segons aquesta regla, les parts no han de fer servir formulacions que no siguin prou clares o que siguin confusament ambigües i han d'interpretar les formulacions de la part contrària tan curiosament i tan exactament com els sigui possible. La IR és un acte de parla indirecte.

6.4.1 Violació de la regla de la llibertat

Regla de la llibertat: les parts no s'han d'impedir l'una a l'altra de presentar punts de vista o de posar-los en dubte.

(1)

Tot llegint la crònica de la protesta contra el papa em sorprèn tanta hostilitat cap als qui fan i pensen diferent. Potser són persones o grups que haurien volgut sentir-se bé a l'Església i no els ha estat possible? Han tingut males experiències en l'àmbit religiós?

(argumentum ad hominem)

6.4.2 Violació de la regla de la rellevància

Regla de la rellevància: el punt de vista s'ha de defensar amb arguments que siguin rellevants respecte d'aquest punt de vista.

(2)

Pagar la fe a aquest preu, és excessiu i injust. La visita apaivagarà la tristesa, el desesper de tota mena, de tants aturats com tenim?

(ignoratio elenchi)

6.4.3 Violació de la regla de l'esquema argumentatiu

Regla de l'esquema argumentatiu: una part no pot considerar que un punt de vista ha estat defensat concloentment si la defensa no s'ha fet per mitjà d'un esquema argumentatiu apropiat que s'hagi aplicat correctament.

(3)

Ric el Papa de Roma i rucs els catalans que amb els nostres impostos li paguem la seva estada a Barcelona (...). És el Papa de Roma i alhora, cap de l'Estat del Vaticà. Confirmat que com més ric més mantingut?

(generalització abusiva)

(4)

El Col·lectiu de Dones en l'Església de Sabadell, aprofitant que el tindrem [el Papa] tan a prop, assumim la responsable obligació de fer-li arribar la nostra veu i els nostres sentiments, amb tot el respecte i estimació que com a cap de l'Església ens mereix, referent al tracte discriminatori que hi rebem les dones i a la pobra imatge que, per aquest motiu, la nostra Església dona al món. (...). És que Déu fa diferències de sexe?

(falsa analogia)

Bibliografia

BURGUERA, J.G. (2010) *Gramática i pragmática de la interrogación retórica en español. Una aplicación al debate parlamentario*. Tesis doctoral. Universitat de Barcelona <<http://diposit.ub.edu/dspace/handle/2445/35038tdx>>

ESCANDELL VIDAL, M.V. (1984) "La interrogación retórica", *Dicenda*, 3, 3-37.

ILIE, C. (1994) *What else can I tell you? A pragmatic study of English rhetorical questions as discursive and argumentative acts*, Stockholm Studies in English, vol. 72, Almqvist & Wiksell International, Estocolm.

LEE-GOLDMAN, R. (2006) "A typology of rhetorical questions", *Syntax and Semantics Circle*, 1-10.

SCHMIDT-RADEFELT, J. (1977) "On so-called rhetorical questions", *Journal of Pragmatics*, 1, 315-345.

SUGRANYES, M. (2011) *Carta al director i estratègies de persuasió. Anàlisi comparativa de tres subcorpus de cartes al director*. Treball de final de carrera. Universitat Oberta de Catalunya.

VAN EEMEREN, F.H. i R. GROOTENDORST (1992) *Argumentation, Communication, and Fallacies*, Lawrence Erlbaum, Hillsdale, New Jersey.

VAN EEMEREN, F.H. i R. GROOTENDORST (2004) *A Systematic Theory of Argumentation*, Cambridge University Press, Nova York.

VAN EEMEREN, F.H., R. GROOTENDORST i F. SNOECK HENKEMANS (2002) *Argumentation. Analysis, Evaluation, Presentation*, Mahwah, NJ: Erlbaum.